

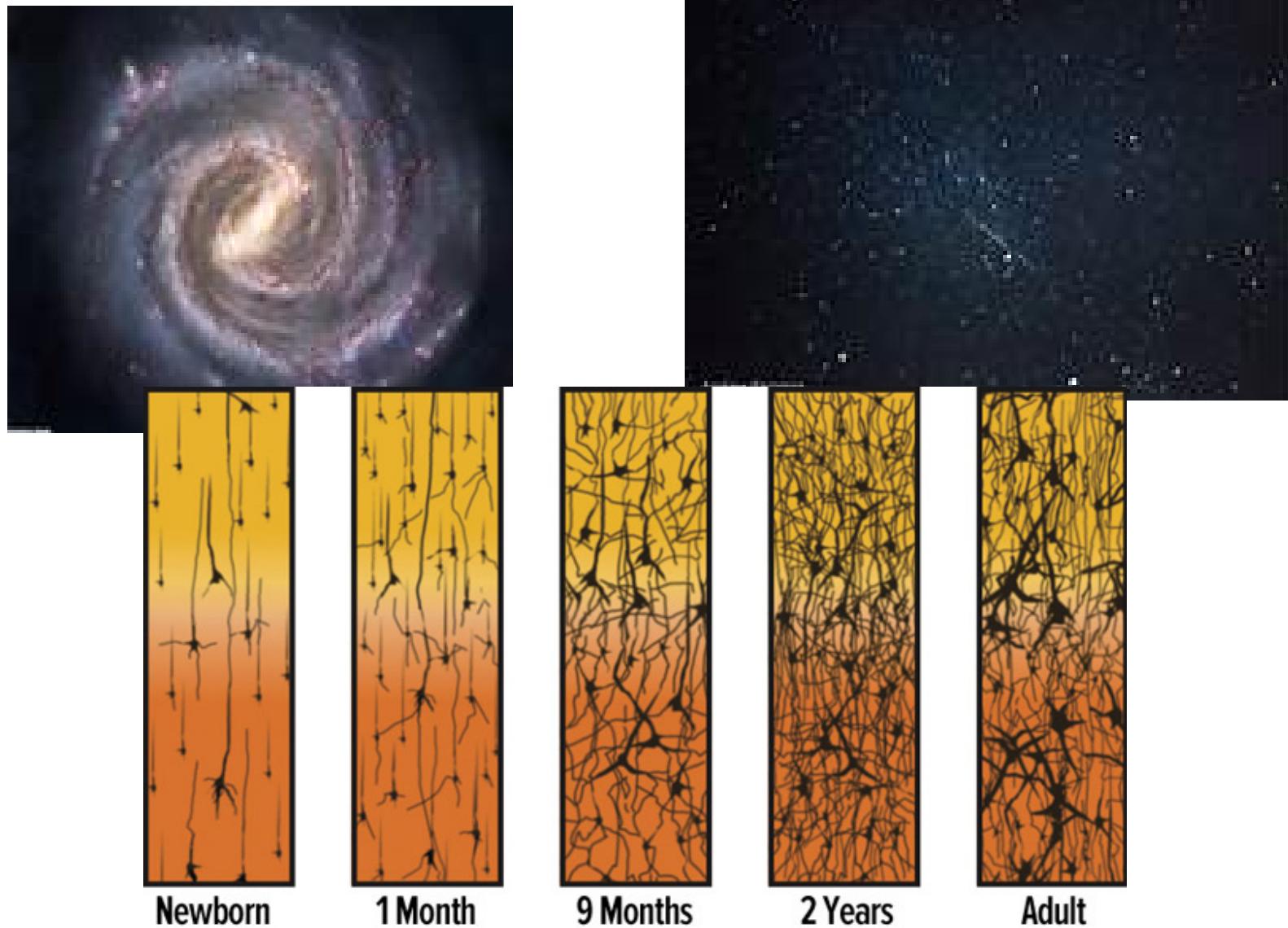
NAČELA PRIPREMLJENOG OKRUŽJA ZA RAZVOJ DJETETA U DOBI OD 0-3 PREMA PEDAGOGIJI MARIJE MONTESSORI

Ligija Krolo,
dip. pedagog,
defektolog,
Montessori odgojitelj

FILOZOFSKE OSNOVE PEDAGOGIJE MARIE MONTESSORI

- **Mikro-makro kozmos teorija** – shvaćanje da je ista organizacija, struktura na svim nivoima u svemiru-kozmosu – od zvijezda kao makro sustava do atoma, stanice kao mikrokosmosa
- Zakoni, struktura prirode se odražavaju, djeluju u djetetu i čovjeku – i na kraju čovjek djeluje na prirodu, svemir (*M. M. Das kreative Kind S. 52, 65 ff, 87, 163, 263*)

SVEMIR I RAZVOJ SINAPSI KOD ČOVJEKA

CILJEVI PEDAGOGIJE M. MONTESSORI

- Poticanje otkrivanja i razvoja unutrašnjeg reda kod čovjeka s vanjskim redom - svemirom
- Uočavanje pravila i procesa odgoja i samoodgoja
- Primjena i integriranje procesa odgoja i samoodgoja u pedagoškoj praksi

POJAM SAMOOGOJA (AUTOEDUCAZIONE)

- Autoeducazione – u prvim radovima Marije Montesori
- Samoodgoj, samoizgrađivanje, samoorganiziranje
- Izraz autoeducazione ne smije se miješati s pojmom “autopoiesisa” ili samokonstruiranja kod konstruktivista
- Pojam samodgoja označava sposobnosti djeteta(čovjeka) da se sam priprema, razvija prema zakonima prirode uz pomoć pripremljenog okružja (prostor, ljudski resursi)

SAMOOGOJ...

- Javlja se u bilo kojoj dobi
- Bilo dijete, bilo čovjek odražava zakone svemira
- Samoodgoj - izgrađivanje odnosa između čovjeka, prirode i svemira (Boga)
- Maria Montesori podjednako naglašava biološke osnove čovjeka, tehnička dostignuća i kreativne sposobnosti čovjeka kao procese i uvjete samoodgoja
- Neki autori (Fuchs) prebacuju joj biološki determinizam, međutim ona uvijek naglašava individualnost samoodgoja i nemogućnost da netko drugi odredi djetetu mjeru i granice / dijete samo mora to odraditi /

DIJETE U MISIJI ZA POBOLJŠANJE SVIJETA, ZA BOLJE SUTRA

- Dijete postaje nositelj i stvoritelj novog svijeta
„...tako čovječja osobnost stvara samu sebe, i iz embrija, iz djeteta nastaje stvoritelj čovjeka, otac čovjeka.”
“So schafft die menschliche Personlichkeit sich selbst, und aus dem Embryo, dem Kind wird der Schöpfer des Menschen, der Vater des Menschen”.(M. M. Kinder sind anders, S.45)

SAMOOGOJ – POSTAJE NAJAVAŽNIJI POTENCIJAL DJETETA, ČOVJEKA

- Uočava ga već kod najmladih
- Sposobnost djeteta za samoodgojem po M. Montessori postaje najvažnija osobina djeteta zbog gubitka sposobnosti novih generacija u zapadnom svijetu da odgajaju svoju djecu, potomstvo

POBOLJŠANJE DRUŠTVA, CILJ PEDAGOGIJE

- Njena pedagogija nastaje iz potrebe za mijenjanjem društva, a ne samo poboljšanjem uvjeta razvoja djeteta - dok druge teorije polaze od djeteta kojem treba pomoći u razvoju
- Zašto M. Montessori smatra da je ugrožena soubina čovječanstva, a samim time i djeteta?

- U svojim prvim radovima M. Montessori često kritizira školski sustav koji ne dopušta djetetu da se razvija tj. izgrađuje
- Kako sve više dolazi u kontakt s mlađom djecom tj. djecom od rođenja do šeste godine tako ona uočava da ni roditelji, posebno majke, ne obavljaju svoju dužnost u skladu s djetetovim potencijalima, te da im treba pomoći.

ULOGA MAJKE, OBITELJI SE MIJENJA

“Ponekad se zna kazati da prijašnje generacije nisu imale dovoljno znanja o odgoju, o čovjeku, a ipak su odgajali zdrava i jaka bića;

Moramo imati na umu da mi živimo u jednoj izrazito umjetnoj civilizaciji u kojoj su prirodni nagoni kojima nas je Priroda opremila nestali ili više ne djeluju.

Majka koja živi u prirodnijim uvjetima nego mi sada pomaže svom djetetu u njegovim kritičkim fazama-razdobljima.

Ona skoro na nesvjesnoj bazi priprema okolinu u kojoj će se dijete odgajati i štiti dijete svojim tijelom ako je potrebno.”

MAJČINSKA LJUBAV – BRIGA I NJEGA ODGOJITELJA

- “Majke se moraju vratiti zajedničkom radu s Prirodom; znanost mora pronaći put kako kognitivni razvoj djeteta poticati i štititi, kao što je pronašla put za tjelesni razvoj.

Majčinska ljubav je jedna snaga, jedna prirodna snaga. Ona mora postati interesom znanstvenika, tako da se pomogne budućim majkama i da one same pomognu, a što one instinkтивno više ne rade.”

(M. Montessori, Odgoj za novi svijet ili Efen W, S. 73)

OKRUŽENJA KOJA POTIČU SAMOOGOJ KOD DJETETA

- Okruženje uvijek mora biti posebno pripremljeno za samoodgoj djeteta
- Priroda, selo, vrt
- Obitelj
- Dječja kuća – kao preslik prirode i obitelji

PRIPREMLJENO OKRUŽJE

- Procesi koji omogućavaju djetetu da se bolje organizira i razvija, izgrađuje svoje sposobnosti
- Pripremljena sredina nosi obilježja okoline u kojoj dijete živi
- Ona se stalno priprema i održava
- Ona ima ograničene resurse
- Postoje okviri u kojima dijete se razvija

OSOBITOSTI PRIPREMLJENE SREDINE

- Štiti dijete od negativnih posljedica i potiče njegov individualni razvoj
- Fizički je pripremljena za dijete
- Visoki stupanj higijene
- Poticaji odgovaraju djetetovim sposobnostima
- npr. predmeti su manji, lakši

PRIMJERI (SPONTANO) PRIPREMLJENE SREDINE ZA DIJETE OD ROĐENJA DO TREĆE GODINE

- Proučavajući razvoj djeteta i ponašanje okoline uočile su se sposobnosti majke koje pomažu djetetu razvijati svoje potencijale
- Maminski jezik ili jezik orijentiran na dijete (svim jezicima je ovo karakteristično)
- Procesi usklađivanja (D.Stern)
- Osobine ovih oblika ponašanja nalazimo u individualnoj lekciji
- M.M. preko individualne lekcije naglašava podučavanje djeteta u najmlađoj dobi kao vid svakodnevne komunikacije

OSOBINE RAZDOBLJA OD 0-3 GODINE

- Upijajući um
- Senzibilitet za lokomotoriku – motoriku
- Senzibilitet za male predmete
- Senzibilitet za red:
 - Senzibilitet za vanjski red
 - Senzibilitet za unutarnji red
- Senzibilitet za izgrađivanje jezika

UPIJAJUĆI UM

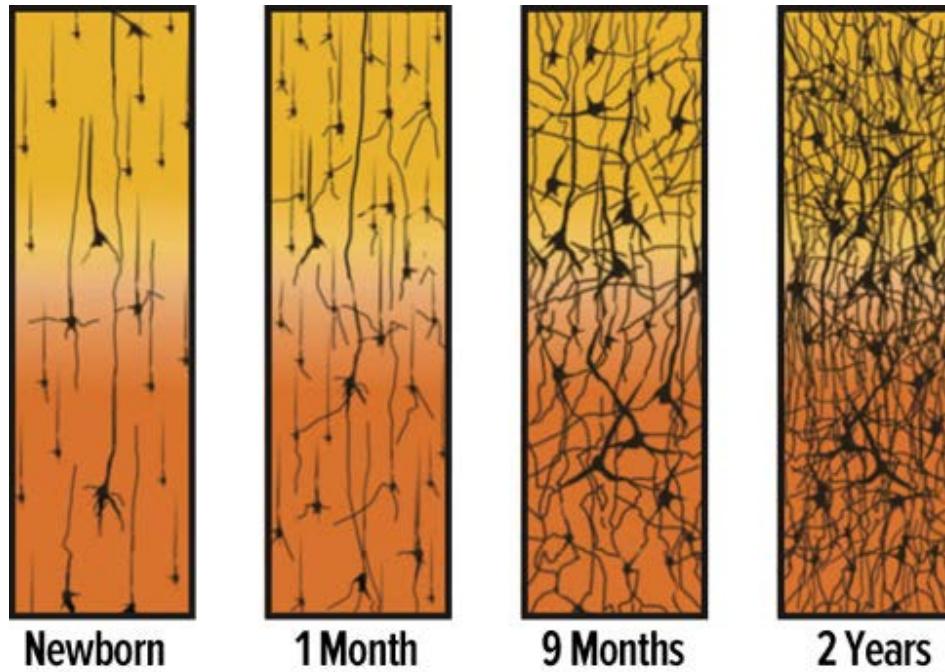
- Upijajući um M. Montessori koristi jako često kao izraz kojim izražava paletu sposobnosti djeteta da preko osjetila gradi svoje mentalne sposobnosti
- Po M. Montessori genetski uvjetovane aktivnosti upijajućeg uma su usmjerenе (predodređene) traženju smisla i da kroz jačanje individualnosti razviju i potiču djetetov odnos prema kulturi, sredini u kojoj ono živi.
- M. Montessori naglašava da dijete nosi u sebi taj smisao, taj duhovni potencijal koji se u pravilnoj sredini razotkriva... “dijete nosi sa sobom ključ svog individualnog zagonetnog postojanja od samog početka“ (Dijete-tajna djetinjstva S.59)

SENZIBILITET ZA RED

- Dijete izgrađuje unutrašnji red na temelju percepcija i opažanja vanjskog reda – preko imitiranja, asocijacija gradi unutrašnje kognitivne strukture
- Na njemačkom: *Kinder sind anders, Der Ordnungssinn – Die innere Ordnung-* S.66..
- Na engleskom: *The Secret of Childhood – Order , the Inner Order* P.55
- Na talijanskom *Il segreto dell'infanzia L'ordine – L'ordine interno,* S.76.
- Senzibilitet za red – današnjom terminologijom govori o razvoju sinapsi do kraja druge godine

RAZVOJ SINAPSA OD ROĐENJA DO DRUGE GODINE ŽIVOTA- IZGRADNJA SENZIBILNOSTI UNUTRAŠNJE

REDA

Fotografije sinapsa – str. 111

The Human Brain – Susan Greenfield, 1997, London: the Orion Group

SENZIBILITET ZA RED – NAJVAŽNIJA SPOSOBNOST DJETETA U OVOM RAZDOBLJU

- Senzibilitet za unutrašnji red znači razvoj percepcije, obrađivanje perceptivnih podatka, strukturiranje, usmjeravanje podražaja prema odgovarajućim centrima u mozgu
- Kada djeca vraćaju predmete na mjesto gdje su ih našla znači da je došlo do internalizacije prostora, predmeta, ...
- Dijete može uspoređivati izgrađeni pojam, shemu s novom shemom
- Dijete lakše percipira i ponavlja nove aktivnosti – ako je došlo do internalizacije pojmoveva

IZGRADNJA SENZIBILNOSTI ZA RED OČITUJE SE KROZ RAZVOJ DRUGIH SENZIBILNOSTI:

- Razvoj motorike—hodanje, trčanje, puzanje
- Odnos razvoja ruke i uma
- Obavljanje aktivnosti iz svakodnevnog života
- Stjecanje higijenskih navika
- Izgradnju jezika
- Izgradnju volje

RAZVOJ MOTORIKE

- Senzibilnost za pokret i fizički razvoj od 0 - 4
- Pokreti počinju već prije rođenja
- Dvogodišnje dijete može jako dugo hodati, puno se kretati, ono može podnijeti maksimalni napor
- Istovremeno razvija sposobnost hodanja i nošenja
- Ono želi koristiti nove mišiće koji se razvijaju

VRIJEME NA TRBUHU, STOMAKU, TJ.

VRIJEME PUZANJA

- U dobi od godine dana, dok dijete ne prohoda, treba mu omogućiti puzanje
- Puzanje i kretanje dok je dijete na trbuhu potiče koordinaciju desne ruke i lijeve noge, Puzanje i pokretanje na stomaku potiče razvoj onog dijela mozga koji povezuje lijevu i desnu hemisferu
- Takvo dijete može bolje istraživati okolinu nego djeca koja su stalno nošena

RAZVOJA RUKE I UMA

- Razvoj upotrebe ruke je vezan za razvoj velikog mozga i to je voljna aktivnost
- Posebno aktivnosti iz svakodnevnog života potiču razvoj ruke i, ujedno, ovise o razvoju ruke, tj. korištenju ruke
- Ruka postaje sredstvo uma
- U drugoj godini života dijete počinje koristiti ruke za nošenje predmeta, koristi ruku, prste za pokazivanje
- Preko ruke dijete spoznaje svijet, ona postaje osjetilo

BRIGA O SEBI

- Najvažnije je pri tome stjecanje higijenskih navika, tj. usvajanje toalet treninga
- Ali isto tako pranje ruku, oblačenje, svlačenje, puhanje nosa, pripada ovim aktivnostima
- To se događa između 18. i 30. mjeseca
- Važan je odnos roditelja i djeteta pri tome

RAZVOJ JEZIKA

- Iako se početak govora smatra tek kada dijete izgovara jednu ili dvije riječi koje imaju smisao početak izgradnje jezika počinje mnogo prije – današnja istraživanja govore o utjecajima na jezik djeteta već za vrijeme trudnoće majke – dijete u utrobi majke opaža ritam glasove

RAZVOJ “VOLJE”

- M. Montessori naglašava koliko je važan razvoj volje, discipline, samokontrole
- Razvoj volje je povezan s emocionalnim životom
- Upravo u ovoj dobi stječu se prve navike kontrole, samostalno ponašanje
- Cilj je da dijete što prije samostalno bira aktivnost i da ga pri tome ništa ne ometa
- M. Montessori povezuje razvoj volje s kontroliranjem stolice, tj. toalet treninga

RAZVOJ ILI IZGRAĐIVANJE EMOCIJA

- Razvijanje svijesti o sebi i izražavanje emocija
- Psiholozi naglašavaju važnost kontakta, odnosa majke, tj. osobe koja se brine o djetetu, kod izražavanja emocija
- Dijete mora prvo uočiti, percipirati svoje emocije da bi ih moglo pravilno izraziti – usklađeno sa svojom okolinom
- Majka Važno je da dijete prepozna izražavanje emocija od strane majke ili osobe koja se brine za njega – **D. Stern teorija usklađivanja**
- Ovo je važno kod osjetljive djece i kod odvajanja djeteta kod polaska u jaslice, vrtić
- Odgojitelj i stručni suradnici moraju biti opremljeni različitim tehnikama da bi uočili emocije djeteta i podučili dijete da ih izrazi
- Izgradnja volje je kod M. Montessori drugi naziv za izgradnju emocija, svijesti o sebi

VRSTE PRIPREMLJENOG OKRUŽJA ZA DIJETE U DOBI OD ROĐENJA DO TREĆE GODINE PO METODI M. MONTESSORI

- Roditelji, ponajviše majka, primjenjuju Montessori metodu u kući (rašireno po sjevernoj Americi)
- Dnevna majka – vrlo slično je uređen prostor kao kući – do petoro djece različite dobi od pola godine do 5 godina borave s jednom osobom u njenom prostoru
- Montessori jaslice, tj. dječja kuća za djecu u dobi od 18 mjeseci do tri godine – prostor pripremljen samo za djecu

ZNAČENJA RADA I RAZVOJA RADNIH NAVIKA

- M. Montessori naglašava važnost rada – svrhovite i ciljane aktivnosti koja treba poboljšati uvjete življenja čovjeka
- Rad treba buditi pažnju kod djeteta pa dijete stječe navike i vještine
- Odgojitelj treba djeci preko različitih aktivnosti pokazivati koliko je važan rad ...sretni smo što možemo raditi
- Sve aktivnosti koje dijete radi treba detaljno poznavati i izvoditi odgojitelj
- Roditelj ili odgojitelj radi s djetetom, pokazuje mu vježbe koje dijete može primjenjivati u svakodnevnim situacijama

ZNAČENJA RADA U PRIPREMLJENOM OKRUŽJU

- Montessori odgojiteljica stalno priprema okružje, preko uređenja unutarnjeg i vanjskog prostora, preko obnavljanja materijala, traženja novih vježbi posebno iz svakodnevnog života, preko održavanja vrta
- ...
- Rad uvijek uspostavlja ili potvrđuje red koji je dijete upoznalo

- Preko rada i vještina koje dijete usvaja vidi se najveća razlika između djece tipičnog razvoja i djece s teškoćama u razvoju
- Radi se o ponavljanju i vježbanju koje kod djece primjerenih psihofizičkih sposobnosti imaju za cilj primjenu u stvarnom životu
- Kod djece s teškoćama u razvoju to se odvija sporije, njihove sposobnosti traže vrijeme i prostor

ZNAČENJE IGRE U DOBI OD ROĐENJA DO TREĆE GODINE

- Djeca tipičnog razvoja se uvijek igraju, oni pronađe materijal za igru i ako mu ga mi ne osiguramo
- Odgojitelj ne treba podučavati dijete, ali mu treba osigurati prostor i vrijeme (eventualno igračke)
- M. Montessori ne osigurava prostor za "simboličku igru" jer smatra da dijete ne treba podržavati u igri s izmišljenim predmetima nego mu osigurati stvarne predmete
- Igra kuhanja; djeca trebaju biti od malena upoznata s kuhanjem
- Potiče igru u vanjskom prostoru jer smatra da upravo priroda potiče djecu da koriste sva svoja osjetila
- Boravak vani, igra vani, kao i rad u vrtu, potiče razvoj sinapsi i jača kod djeteta tkz. **funkcionalno znanje**

ISTI JE PUT...

- Igra, kao i rad, ima svoje terapijsko značenje
- Odgojitelj i stručni suradnik predlažu na temelju promatranja djeteta što je za dijete u kojem razdoblju potrebniye
- Dijete je jedinstveno, tj. svako pravilo treba prilagoditi djetetu i ne odustati od njega jer, kako M. Montessori kaže isti je put na kojem slabi jačaju, a jaki se usavršavaju

U ŽIVOTU NAUČIMO:

- 10% onog što pročitamo
- 20% onoga što čujemo
- 30% onoga što vidimo
- 50% onog što čujemo i vidimo istovremeno
- 70% onog o čemu raspravljamo
- 80% onog što smo iskusili
- 95% onog čemu podučavamo druge

HVALA
NA
POZORNOSTI!

LITERATURA:

- Greenspan I. Stanley i Wieder Serena(1998): Program emocionalnog poticanja govorno-jezičnog programa;
- Greenspan Stanley I. i Wieder Serena. (1998) Djeca s posebnim potrebama – Poticanje intelektualnog i emocionalnog razvoja, Donji Vukojeva: Ostvarenje
- Greenfiled, Susan: The Human Brain. (1997) London: the Orion Group
- Lillard, Polk, Paula i Jessen, Lillard Lynn. (2012) Montessori von Anfang an, Freiburg: Herder
- Montessori, Maria. (1965): Dr. Montessori's own handbook. USA: Schocken books
- Montessori, Maria. (1967): The Discovery of the Child. New York: Ballantine Books.
- Montessori, Maria. (1988) Kinder sind anders. München: dtv/Klett-Cotta
- MontessoriMaria, (1981) Montessori method, New York:Schoken
- Montessori, Maria, (1989),Schule des Kindes, Freiburg: Herder
Montessori, Maria. (2003)Upijajući um, Beograd: DN Centar Beograd
- Stern,Danijel. (2000) Die Lebenserfahrungen des Säuglings, München: Klett-Cotta
- Stokes, Eleanor, Szantor(2005) Kurikulum za jeslice, Zagreb: Buško stvaranje